

miljötidningen

NR 2, 2022 || TIDSKRIFT FÖR MILJÖ OCH SAMHÄLLE

DE ÄR NOMINERADE
TILL ÅRETS
GREENWASHPRIS

TEMA

Lösning eller illusion?

Anabela Lemos:

”Utsläpp behöver inte korsa några gränser för att ta sig runt”

VEM BLIR
JORDENS
FIENDE NO. 1?

Att hålla rätt kurs i kampen

LOVIS
GILLAR

Att få ta del av den folkliga kraften på Folkets Forum inför FN-konferensen Stockholm+50 var en ära. Inte minst för att jag fick möta flera av dem som varit med sen starten på den kamp vi fortfarande för idag. Att se hur deras hopp fortfarande lever - om än i svagare grad än för 50 år sedan - ger hopp och inspiration, och jag hoppas att de här kämparna ska få se fler positiva förändringar under sin livstid. Det är liksom dags nu.

Vad skulle vi göra utan alla som granskar makten? Att ifrågasätta påståenden och argument där avsändaren verkar stensäker på vad den pratar om kan vara livsavgörande. Varför då? Jo, för att om vi inte har belägg och evidens för varför vi behöver förändra, kommer inte folket att joina kampen.

Jordens Vänner vill ifrågasätta strategier som utgår ifrån att 1) pengar inte ska förloras, 2) makthavare ska tjäna kosing på kuppen, det vill säga SAMTIDIGT som man räddar planeten. Vi tror inte att man alltid kan göra både och. Den här gången måste vi kanske prioritera att rädda klimatet framför att några få individer ska bli ännu rikare.

Det handlar om att hålla rätt kurs, rätt fokus. I rapporten "Tankestrukturer som hindrar omställning - och hur vi kan överkomma dem" skriver Maria Wolrath Söderberg, lektor i retorik, bland annat om fenomenet att tänka att "tekniken kommer att rädda oss". Visst kan vi se att viss teknik bidrar eller skulle kunna bidra till förändring, men den stora omställningen behöver ske i de större strukturerna och i människors livsvärldar. För vi har inte tusen år till övers för att fånga in koldioxid. Vi kan inte heller dansa runt och låtsas som om stora fossilbolag sitter på nycklarna till lösningen.

I det här numret får du träffa årets kandidater till Svenska Greenwashpriset (glöm inte att rösta på vår hemsida!), du får flera exempel på klimatåtgärder som Jordens Vänner ser att vi behöver ställa oss kritiska till och i reportaget på sidan 20 får du möta någon som verkligen vet hur falska lös-

ningar kan göra skada på både människor och miljö.

I längden handlar det om rättvisa. De som sitter på stor makt måste också ta ett stort ansvar. De måste granskas: Gör de vad de bör göra i det här läget, eller försöker de bara återigen tjäna lite mera pengar? Tillsammans kan vi alla hjälpas åt att granska makten, och avslöja lösningar som visar sig falska och i vissa fall till och med skadliga.

För att fokus ska hållas på omställningen, och för att rättvisa faktiskt är en möjlighet.

Lovis Aaröe, redaktör

miljötidningen

Redaktör Lovis Aaröe Layout Lovis Aaröe Ansvarig utgivare P-O Larsson

Omslagsbild Malva Crona Tryck Ljungbergs Tryckeri Adress Box 7048, 402 31 Göteborg

Telefon 031 12 18 08 E-post miljotidningen@jordensvanner.se ISSN 0282-2113

Det här materialet är finansierat med stöd från Konsumentverket, som inte tar ställning till materialets innehåll

facebook.com/jordensvanner

twitter: @jordensvanner

jordensvanner.se/miljotidningen
Vill du hellre läsa digitalt?
Kontakta oss för en pdf-version

Vill du göra din röst hörd? Skriv en krönika och mejla den till oss: miljotidningen@jordensvanner.se

Jordens Vänner är en partipolitiskt och religiöst obunden ideell förening som arbetar för miljö och solidaritet – lokalt, nationellt och internationellt. Jordens Vänner är den svenska grenen av Friends of the Earth International, världens största miljöorganisation på gräsrotsnivå med över två miljoner medlemmar. Föreningen värnar om demokrati, folkrörelsearbete och kulturell mångfald.

TEMA

8

”Jag har stor tilltro till Friends of the Earth-nätverket, vi tror på gräsrotterna och det tänker jag är enda sättet att bygga människors makt” Hemantha Withanage, ordförande FoEI

13 | Vilken roll spelar språk och makt när det kommer till greenwashing?

8 | De nominerade till Svenska Greenwashpriset 2022

11 | Vem är Jordens fiende nummer 1?

Vi lanserar tävling för unga

14 | Skog som hindrar omställning
Kan "nature based solutions" göra klimatet friskt?

16 | Jordens Vänner valplattform 2022

17 | När klimatpolitiken intog Stockholm

Rapport från Folkets Forum inför FN-konferensen Stockholm+50

20 | Kamp mot kolonial struktur och företagsmakt

Vår partner JA! besökte Sverige

23 | Ordförandekrönika

"Avkolonisera det ekonomiska systemet"

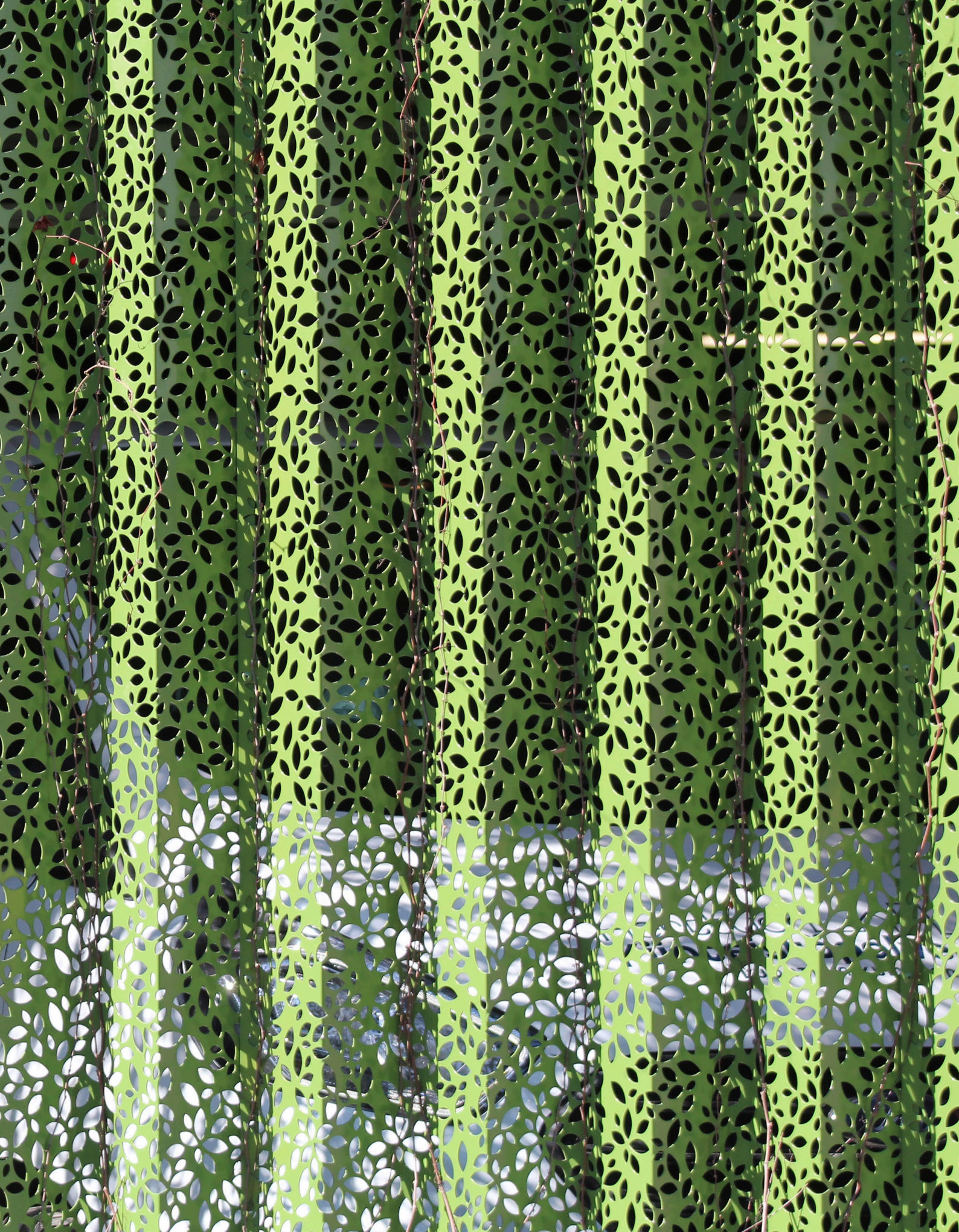
Lösning eller illusion?

En röd tråd genom Jordens Vänners historia har varit att vi tillsammans ifrågasätter även sådant som kan verka bra för miljön. Det gör vi inte för att vara motvalls eller bakåtsträvande, utan för att komma fram till vad vi faktiskt tror kan leda till en rättvis, verklig klimatomställning. Med ifrågasättande kampanjer, såsom det årliga Svenska Greenwashpriset och den nya tävlingen #JordensFiendeNo1, granskar vi fenomenet greenwashing med hjälp av humor och engagemangsskapande (läs mer om detta på s. 8-13).

Jordens Vänner vill också lyfta exempel på hur falska lösningar kan bidra till stora problem i andra delar av världen,

ett exempel är klimatkompensation - en trendig verksamhet som på senare år kritiserats hårt för att snarare stjälpa än hjälpa människor (läs mer på s.20). Att syna begrepp, fenomen, bilder och strategier som verkar "för" bra kan hjälpa oss att komma vidare i det klimatarbete som måste göras för att vi ska ha någon chans att ställa om till en klimaträttvis värld. På s. 13 kan du lära dig om språkets inflytande när det kommer till greenwashing, och lära dig se igenom falska budskap. Du får också tips för att inte själv grönmåla.

Granska de gröna lösningarna, var med och avslöja illusionerna: Allt för att vi ska kunna bygga en värld där vi kan leva tillsammans i social och ekologisk hållbarhet.

Gå en kurs i matsuveränitet och klimaträttvisa

Tillsammans med Jordens Vänner arrangerar Färnebo folkhögskola kursen "Makten över maten", en kortare kurs om matsuveränitet och klimaträttvisa i Sverige och Latinamerika.

Vem styr över maten i Sverige och i världen? Hur kan vi stötta hållbara naturbruk hemma och globalt? Hur ser situationen ut för latinamerikanska miljö- och människorättsaktivister och

vad är svenska företags roll i hoten de utsätts för? I kursen ingår kreativa workshops, aktivistverkstad och gemensam matlagning.

Kursen startar 19 oktober och genomförs digitalt med en träff på skolan i Österfärnebo. Anmäl dig senast 5 oktober via Färnebo folkhögskolas hemsida: farnebo.se/kurser/makten-over-maten/

Skriv på för att rädda biståndet

Under våren har Sveriges regering omfördelat de internationella biståndspengarna så att en stor del av dessa istället går till bistånd i Sverige. En åtgärd som genomförs för att trygga flyktningmottagandet utifrån situationen med kriget i Ukraina. Jordens Vänner är en av många organisationer som menar att självklarheten att Sverige ska hjälpa människor som befinner sig på flykt inte ska ställas mot en annan självklarhet, nämligen den att vi ska fortsätta bidra till global rättvisa genom att stötta varandra världen över.

Utöver denna åtgärd föreslår flera svenska riksdagspartier framtida nedskärningar av det internationella biståndet. Världen är en enhet där varje kris påverkar helheten, och minskningar av biståndsbudgeten bidrar bland annat till:

- Att fattigdom och hunger för första

gången på decennier ökar

- Att demokratin går bakåt i fler länder än den går framåt i och att jämställdheten backar globalt

- Att mindre pengar går till klimatfinansiering, i en tid när klimatkrisen ständigt förvärras

- Att Sveriges beslut riskerar sätta en negativ trend bland biståndsgivare, vilket vore förödande för det rådande världsläget

Plattformen Concord samordnar nu ett upprop för att bevara Sveriges internationella bistånd där man inför höstens val ber om löftet att ge minst 1 procent av bruttonationalinkomsten i bistånd till människor som lever i fattigdom och förtryck.

Stå upp mot hotet av Sveriges internationella bistånd, skriv på mot pågående och framtida nedskärningar: www.raddabistandet.nu

Svenskt Näringsliv motarbetade lagförslag om företagsansvar

En rapport om lobbying har nyligen tagits fram av Friends of the Earth Europe, Corporate Europe Observatory and Friends of the Earth Germany. Rapporten avslöjar hur mycket de som för företagens talan har lyckats påverka EU-lagstiftning. I det här fallet gäller det ett EU-lagförslag med syftet att ställa stora företag till svars när de begår kränkningar av mänskliga rättigheter och orsakar miljöskador. Rapporten visar att arbetsgivarorganisationen Svenskt Näringsliv varit delaktiga i lobbyingen som sköt upp och försvagade det nya lagförslaget.

Istället för de ambitiösa intentioner om att skydda miljö och mänskliga rättigheter som fanns från början står vi nu med ett lagförslag som återigen erbjuder företagen många sätt att slippa ta ansvar. Detta gör det extremt svårt för dem som drabbas att bevisa att ett företag misskött sig. Mycket färre företag skulle omfattas av lagen än tänkt, och den utesluter betydande delar av leveranskedjan. Lagförslaget misslyckas också med att göra klimatåtgärder till en del av företagets skyldigheter när det kommer till insyn i deras verksamhet och det inkluderar inte heller skyldigheter för utsläppsminskning.

Rapporten visar att Svenskt Näringsliv, som verkar för företagets intressen, riktade in sig på EU-kommissionens hemlighetsfulla nämnd för lagstiftningskontroll. Denna lobbying gjorde Svenskt Näringsliv tillsammans med arbetsgivarorganisationen Dansk Industri. Deras mål? Just att försvaga, försena och urvattna lagförslaget.

Läs rapporten: www.friendsoftheearth.eu/publication/inside-job-how-lobbyists-used-the-commissions-scrutiny-board-to-weaken-legislation/

Ja till gruva i Gállok allvarligt hot mot renskötande samer och miljö

I mars meddelade regeringen beslutet att säga ja till öppnandet av en järnmalmsgruva i Gállok utanför Jokkmokk. Ett beslut som Jordens Vänner anser allvarligt då det kraftigt hotar rennäringen, samiska kulturvärden och naturen. Samtidigt signalerar det att företags rättigheter väger tyngre än mänskliga rättigheter och miljö.

- Beslutet gynnar framförallt ett enda bolag

under en kort period. Den vinsten står verkligen inte i proportion till de negativa effekter detta får för områdets samer, lokalbefolkningen och miljön runt Jokkmokk, världsarvet Laponia och i Lule älvdal, säger Jordens Vänners ordförande Nastaran Zargari.

Samebyarna i området har i mer än tio år pekat på de katastrofala följderna gruvan skulle innebära för deras framtida renskötsel. Experter har uttalat sig om riskerna för miljön i området samt för det närliggande Lule älv som är en viktig vattentäkt för hela Lule älvdal. UNESCO har starkt avrått från

gruvbrytning då risken för allvarlig miljöpåverkan på världsarvet Laponia är alltför hög och nyligen yttrade sig FN med uppmaningen till regeringen om att säga nej till gruvan då den äventyrar mänskliga rättigheter, miljö och klimat.

- Jordens Vänner kommer fortsätta att arbeta i solidaritet med samer och lokalbefolkning, och uppmanar till att börja med regeringen att dra tillbaka sitt stöd för gruvan. Vi kräver även att Sápmi fredas från angrepp av det här slaget, att Sverige skriver på ILO-konventionen 169 för urfolks rättigheter samt att Sveriges minerallag ändras.

FOTO: MOSE AGESTAM

Kurs för unga om skogskamp och samers rättigheter

Är du antirasist? Bryr du dig om miljön? Anmäl dig till Antirasistisk miljökamp - en antikolonial minikurs med särskilt fokus på samers rättigheter och skogskamp.

Jordens Vänner bjuder in alla unga (14-25 år) till denna minikurs, såväl du som är helt ny i kampen, som du som är erfaren aktivist. Vi utlovar en intensiv

sommarhelg fylld av kamp, solidaritet och folkbildning. Det blir aktioner, workshops, föreläsningar, rollspel, medieträning, häng och mycket mer. Givetvis hoppas vi på solsken och chans till bad.

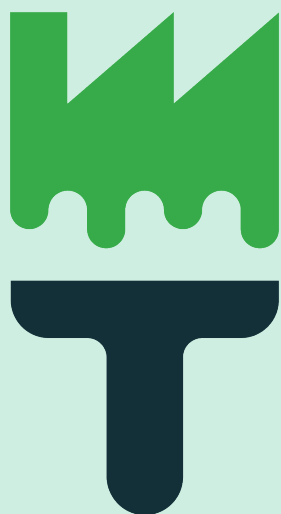
Föranmälan är inte bindande, men ger dig förtur till plats - först till kvarn gäller. Så fort vi fått klart schemat kontaktar vi alla anmälda (så långt platserna räcker), så får du en chans att tacka ja eller nej. Kursen är helt

gratis och vi betalar reseersättning (kollektivtrafik, inom Sverige), mat och boende åt alla deltagare under helgen.

Kursen riktar sig främst till dig som är 14-25 år. Om du är något äldre kan du ändå anmäla dig, då kan du delta i mån av plats. Bjud gärna in dina vänner och sprid ordet om kursen.

Varmt välkommen!

Anmäl dig på vår hemsida, jordensvänner.se

Svenska GREENWASH PRISET 2022

Jordens Vänner presenterar:
Miljörörelsens Antipris

Nu är väntan äntligen över för den här gången. Årets kandidater till Svenska Greenwashpriset är utsedda och ambitionerna om att verka hållbara och klimatbra är högre än någonsin. Nu är det er tur att bidra - det är nämligen dags för röstning! På www.jordensvanner.se avlägger du ditt bidrag till opinionen för att motverka vilseledande grön marknadsföring och kommunikation.

Svenska staten

Den svenska staten har under många år, genom olika regeringar, kommunicerat ambitioner om en starkt klimatpolitik. Trots det fattar våra politiker kontinuerligt beslut som förvärrar klimatkrisen. Exempelvis går över 30 miljarder kronor varje år till fossilindustrin i form av subventioner. Nya flygplatser och motorvägar byggs och stora industrier som Cementa får tillstånd att fortsätta samt etablera sin verksamhet trots tydliga indikationer på verksamhetens farliga konsekvenser för både miljö och klimat. Inom flera politikområden går tillväxt- och avkastningsmål ständigt före miljö, klimat och mänskliga rättigheter. Det gäller exempelvis statens egna skogsbolag Sveaskog och AP-fondernas pensionsinvesteringar.

Statens "lösningar" är beroende av tekniska metoder som inte alls garanterar utsläppsminskningar inom den tid FN:s klimatpanel IPCC har gett oss. Initiativ som reduktionsplikten medför både ökade utsläpp och ekosystemförlust, samtidigt som stora delar av "klimatpolitiken" sker på bekostnad av både urfolksrätt och den biologiska mångfalden. Under våren har vi dessutom sett kraftiga nedskärningar i biståndet mitt under multipla globala kriser, vilket bland annat försvårar för organisationer som arbetar för klimaträttvisa.

Den senaste beräkningen utförd av Uppsala universitet visar att Sverige måste minska sina utsläpp med 21 procent under 2022 för att hålla Parisavtalet men i klimatmålen finns inga riktlinjer för årliga utsläppsminskningar. Istället ökar Sveriges utsläpp.

Alla utsläpp från hela Sveriges ekonomi räknas inte in i den svenska utsläppsstatistiken. Idag räknas bara en tredjedel av utsläppen. Till exempel är varken konsumtionsbaserade eller biogena utsläpp medräknade. Inte heller tas historiska utsläpp med i beaktning, trots att det är en bärande del av Parisavtalet. Utsläppen av växthusgaser i Sverige är över tid cirka 10 gånger mer än världsgenomsnittet och skogsbruket står för hälften av det svenska bidraget till obalansen i atmosfären. Det svenska kalhyggesbruket är extremt miljö- och klimatskadligt och anses vara orsaken till att inte mindre än 2000 skogslevande arter rödlistats. Naturvårdsverket och Klimatpolitiska rådet konstaterar att inte ens Sveriges alldeles för oambitiösa klimatmål kommer att nås med dagens politik. Representanter för svenska staten hävdar trots detta vid varje givet tillfälle att Sverige ligger i framkant både vad gäller miljö- och klimatarbete samt att Sverige ska leda den hållbara omställningen globalt. Detta samtidigt som EU:s skogsdirektiv om att bekämpa kalhyggesbruk och EU-kommissionens förslag om ökad kolsänka aktivt motarbetas av Sveriges regering.

Svenska staten sätter upp otillräckliga klimatmål samtidigt som de inte implementerar tillräckligt ambitiösa åtgärder för att hålla dem. Dessutom tillåts kreativ bokföring för att det ska se ut som att vi närmar oss målen. Detta är inget annat än ren greenwashing. Dessa "klimatmål" gör att staten uppfattas som ansvarsfull, vilket leder till att vi väljare passiviserar och litar på riksdagens förmåga att hantera klimatutmaningarna.

ILLUSTRATION: MALVA CRONA

Kampanjen Svenska Skogen

Kampanjen **Svenska Skogen** är skapad av Svensk Skogskommunikation AB som består av branschorganisationerna LRF Skogsägarna och Skogsindustrierna. I sina mycket påkostade kampanjer visar de upp fina bilder på vacker, till synes artrik, skog. Svenska Skogen producerar tidningsannonser, affischer som sätts upp i lokaltrafiken och filmer riktade till allmänheten. Oärliga påståenden som "Hyggen - här spirar nytt liv" basuneras ut i annonser i Sveriges största dagstidningar. Men detta är verklighetsfrånvänt och ett skolexempel på vilseledande miljökommunikation.

En granskning gjord av DN förra året visar att Svenska Skogen sedan 2016 lagt mer än 135 miljoner kronor på att förmedla att ökat skogsbruk enligt rådande modell är klimatsmart. Under 2021 visade de bilder på drömsk kanadensisk och tjeckisk naturskog. Bilder på skyddade skogar i andra länder har alltså använts för att grönmåla det svenska skogsbruket. Skogsägare är med och finansierar kampanjen, genom

ett avdrag per kubikmeter virke som säljs. Dessa pengar borde gå till att förbättra skogsbruket istället för att försköna deras "business as usual".

I verkligheten ser vi ett skogslandskap med omfattande kalhyggen som främsta avverkningsmetod och utbredda monokulturer som resulterat i en grav kris för den biologiska mångfalden i svensk skog. Bolagen bakom Svenska Skogen har själva drivit på och orsakat ödeläggelsen av våra skogar. Nyligen svängde 2020 års greenwashprisvinnare Sveaskog och beslutade att lämna denna grönmålningskampanj, som är riktad mot deras egna ägare - svenska folket.

Ökat skogsskydd och verkligt hållbart skogsbruk är avgörande för bevarandet av intakta kolförråd, men också för den biologiska mångfaldens återhämtning. Svenska Skogen förespråkar ett skogsbruk som aktivt hindrar uppfyllandet av miljömålen, samtidigt som det ökar utsläppen. Inom svensk skogsindustri saknas de ekologiska, klimatvänliga och urfolksrättsliga ►

perspektiv som omställningen kräver. Det är nu vi behöver skydda kollager, binda koldioxid och värna om ekosystemen. Skogsindustrierna ger oss istället kalhyggen, monokulturer av träd och främst klimatskadliga produkter som bränns upp. Detta sker helt utan hänsyn till att skogsrelaterade biogena utsläpp i dubbel bemärkelse ökar koldioxidutsläppen: både vid kalhygget i skogen och vid förbränningen av biobränslet.

Det är kris i svenska skogen. Våra sista naturskogar som finns kvar, och arterna som är beroende av dem, är utarmade. Skogsindustrin fortsätter dagligen sin expansion i oersättlig natur, trots vetskapen om vikten av att bevara naturskog som intakta kolförråd. Kalhyggesmetoden är dominerande, trots att vi idag har kunskap om hur ett verkligt hållbart skogsbruk med hyggesfria metoder ser ut.

Beowulf Mining

I april 2013 lämnade Beowulf Mining in en ansökan om bearbetningskoncession för en järnmalmgruva i Gällök/Kallak i Jokkmokks kommun. Ärendet har i omgångar skickats fram och tillbaka mellan regeringen och länsstyrelsen. Nästan tio år senare, den 22 mars 2022 beviljades Beowulf Minings ansökan av regeringen.

Beowulf Mining skriver på sin hemsida att de levererar "nödvändiga råvaror för övergången till en grön ekonomi" för att "tackla klimatkrisen". Bolaget presenterar sig dessutom som en del av en hållbar leveranskedja för fossilfri stål tillverkning. Nya gruvor i Sverige kan i vissa fall bidra till klimatomställningen, men den föreslagna järnmalmgruvan i Gällök skulle innebära raka motsatsen. Beowulf Minings finmalda järnmalmspulver är nämligen ointressant för den inhemska marknaden. Inte heller för H2 Green Steel, som planerar ett "fossilfritt" stålverk i Boden, är järnmalmspulver relevant, eftersom det är järnmalmspulver som behövs i de processerna. Risken är alltså att järnmalm från Gällök skulle exporteras till stålverk i framförallt Asien och Mellanöstern, och bidra till ökad konsumtion och ökade koldioxidutsläpp. Eftersom gruvors klimat- och miljöpåverkan är enorm är det minst sagt magstarkt att påstå att produktionen är bra för klimatet.

Den planerade gruvan i Gällök innebär inte bara stora mängder avfall utan också förorening av vattendrag samt skövling av oersättliga skogsområden. Detta sker samtidigt som Sverige inte uppnår miljömålen om "levande skogar" och ett "rikt växt- och djurliv". All gruvverksamhet som sker i öppna dagbrott genererar damm, vilket innebär att luften i området skulle bli

kraftigt förorenad. Dessutom riskerar urlakningen från en gruva i Gällök att förorena vattnet i Lule älv, som utgör dricksvattentäkt för 100 000 personer. Den ökade dieseldrivna trafik som gruvan skulle medföra måste också beaktas. Alla dessa 90-tons lastbilar skulle innebära både luftföroreningar och stora koldioxidutsläpp.

FN-organet Unesco uttalar sig mycket kritiskt och menar att gruvplanerna kan få en stor negativ påverkan på världsarvet Laponia, som är ett av Europas största sammanhängande naturskogslandskap med mycket höga naturvärden och stor kulturell betydelse. Om gruvan blir verklighet riskerar Laponia att förlora sin världsarvsstatus.

Beowulf Mining uppger att de strävar efter att "visa respekt för alla intressenter, att de vill samverka lokalt och stå för ansvarsfull utveckling". Hur de tänker samverka med den samiska befolkningen som bor och verkar i området framgår däremot inte i deras beskrivning av gruvverksamheten. Även FN:s rasdiskrimineringskommitté har riktat kritik mot gruvplanerna och Sveriges behandling av samerna. De samebyar som berörs säger nej till gruvplanerna. Även länsstyrelsen i Norrbotten var tydliga i sitt yttrande 2017 då man avslög Beowulf Minings gruvansökan: "samhällsvinsten för en sådan kortvarig exploatering uppväger inte de kostnader som drabbar miljö och rennärning".

Större andel av stålproduktionen måste komma från återvunnet material. Det bör vara huvuduppgiften i omställningen för att den ska vara grön på riktigt, inte öppnandet av nya järnmalmgruvor. I synnerhet inte på fel platser emot myndigheters rekommendation och urfolks uttryckliga nej.

Vem är jordens fiende nummer 1?

I klimatförändringarnas tid kan det både kännas ensamt och förvirrande att navigera sig genom alternativ för hur du kan göra skillnad. Gröna budskap är inte en garanti för att någonting verkligen är bra. Därför genomför Jordens Vänner nu tävlingen #JordensFiendeNo1, där unga uppmanas göra skillnad med hjälp av sociala medier. Priset: coaching av den samiska artisten och aktivisten Maxida Märak.

TEXT Louise Nordling & Isabelle Lindbeck ILLUSTRATION Maja Mannhard

Klimatkrisen vi står inför är en stor fråga och det kan kännas överväldigande att som ensam människa försöka göra skillnad. Det resulterar lätt i att man inte gör någonting alls. Unga växer upp i en värld och ett klimat som de själva gjort lite för att påverka under sin korta livstid. Ändå hamnar stora delar av ansvaret kring att göra förändringar i vårt klimatavtryck på just dem.

Just nu driver Jordens Vänner projektet "Alla vinner på klimaträttvisa" med stöd från MUCF, där vi vill uppmantra unga att engagera sig i civilsamhället på ett roligt och kreativt sätt. Projektet går ut på att folkbilda kring miljö, klimat och mänskliga rättigheter och ge unga verktyg för att delta i det demokratiska samtalet om hur deras framtid ska se ut. Som en del av projektet håller vi i en tävling kallad #JordensFiendeNo1. Jordens Vänner har tidigare delat ut Svenska Greenwashpriset till stora aktörer som vilseleder allmänheten med falsk grön marknadsföring. Tre aktörer som mottagit detta pris är Preem, Sveaskog och AP-fonderna. Genom #JordensFiendeNo1 får ungdomar möjligheten att välja en av dessa aktörer som jordens värsta fiende och utifrån det skapa ett kreativt bidrag såsom en sketch eller en dans. Vi vill trycka på att det inte är någon prestige i skapandet och att vem som helst kan delta.

Poängen med tävlingen är att få ut budskapet om klimaträttvisa/miljö och inte att ha de bästa skådespelartalangerna eller att göra den snyggaste koreografin. Vi ställde oss frågan, var hittar vi ungdomar och unga vuxna idag? Jo, på sociala medier. Därför tar vi

tävlingen dit. För att vara med och tävla laddar deltagarna upp sitt bidrag på Instagram eller TikTok med hashtaggen #JordensFiendeNo1. På så sätt kan vi nå ut till många fler och det blir även lätt att följa tävlingens bidrag för den nyfikne.

Under sommaren tar vi med tävlingen ut på turné. Under juni till augusti kommer ni att hitta oss i sällskap med resten av Jordens Vänner team runt om i Sverige på en rad olika festivaler och tillställningar, såsom Ölands Roots och Way Out West. Här kommer vi att finnas i vårt workshop-tält redo att dela med oss av våra tips och trix på hur man på ett kreativt och lättillgängligt sätt kan mobilisera för klimaträttvisa på sociala medier, med fokus på filmskapande. Besökarna kommer här ha möjligheten att spela in sina tävlingsbidrag med hjälp av rekvisita och teknik såsom mikrofoner och stativ som komplement till sina egna mobiltelefoner. Vi ser framemot att kunna assistera vid inspelningen av dessa kortfilmer. Kom och skapa för klimaträttvisa med oss! ►

SÅ DELTAR DU I TÄVLINGEN

- ▶ Alla kan delta, men för att vara med i tävlingen och ha chans att vinna ska du vara mellan 13-25 år och bo i Sverige. Du kan delta som individ eller som grupp
- ▶ Välj en av kandidaterna Sveaskog, Preem eller AP-Fonderna och utgå ifrån dennes "CV" (finns att se och ladda ner på vår hemsida, jordensvanner.se/jordens-fiende-no-1/) eller sök information på egen hand
- ▶ Gör ett kreativt tävlingsbidrag som förklarar varför just din kandidat är värst. Du väljer helt fritt på vilket sätt - spoken word, danskoreografi, mini-mockumentär, novell, oljemålning - alla bidrag är välkomna!
- ▶ Lägg upp ditt bidrag på Instagram eller TikTok med hashtaggen #JordensFiendeNo1
- ▶ Det bidrag som har flest gilla-markeringar när tävlingen är över den 31 augusti vinner
- ▶ Vinnaren/vinnarna kommer att erbjudas en unik workshop med artisten och aktivisten Maxida Märak i att använda konstnärliga uttryck för att skapa förändring. Utöver vinnarna kommer personerna bakom de bästa bidragen att erbjudas timanställningar på Jordens Vänner som sociala medie-coacher

Träffa våra ambassadörer!

Jag heter Louise Nordling, är 29 år och ursprungligen från Värmland. Det senaste året har jag pluggat dokumentärfilm på Biskops Arnös folkhögskola. Sedan tidigare har jag en kandidat i utvecklingsstudier från Uppsala universitet. Klimat- och rättvisefrågor samt mänskliga rättigheter har länge legat mig varmt om hjärtat, liksom engagemang för unga. Nu ser jag fram emot att bidra med kreativt engagemang i axlandet av rollen som ambassadör för Jordens Vänner. Jag ser fram emot att tillsammans med Isabelle ansvara för skapandet och genomförandet av kreativa workshops med inriktning på sociala medier och klimaträttvisa för unga i sommar. Det känns viktigt att praktiskt visa lättillgängliga sätt att engagera sig för klimaträttvisa och jag hoppas vi kommer att kunna bidra med detta.

Isabelle Lindbeck heter jag, är 28 år och bosatt i Stockholm. Här pluggar jag på Karolinska institutet och är halvvägs genom min fysioterapeututbildning. Sedan tidigare har jag en examen från Balettakademiens dansprogram i min hemstad Göteborg och har arbetat mycket med dansundervisning för barn och unga. Jag tycker det är fantastiskt att få vara med och stötta unga i resan de gör för att hitta sig själva. Nu i sommar får jag chansen att göra det igen men på ett nytt sätt. Som kreativ ambassadör på Jordens Vänner kommer jag tillsammans med Louise hålla i workshops om klimaträttvisa för ungdomar runt om i Sverige. Jag hoppas att vårt arbete kan inspirera unga till att göra sina röster hörda och att de finner självförtroende i att det de skapar kan göra skillnad för framtiden.

Välj mellan dessa när du skapar ditt tävlingsbidrag

Ap-fonderna

Preem

Sveaskog

Det grönmålande språket

Vad har språk och maktstrukturer för roll när det kommer till greenwashing? Enligt Susanna Karlsson, lektor vid Göteborgs universitet, handlar det mycket om det som faktiskt inte sägs.

TEXT Tineska Carleson Magalhães FOTO Privat

Susanna Karlsson undervisar bland annat i hur språk och makt hänger ihop. Hon berättar att olika typer av signaler är viktiga.

- Ibland är de ord, ibland är de någonting annat som vi läser av. Ofta är det en kombination. Ett färgval kan till exempel förstärka det vi ser.

Hon berättar vidare hur företag ibland byter design på sin förpackning utan att ändra själva produkten, för att den ska framstå som mer hållbar. Ur språklig synpunkt handlar det om hur symboler fungerar.

Och mycket riktigt, forskning har visat att om marknadsföring innehåller visuella drag som efterliknar element som finns i naturen tenderar konsumenter att få en positiv bild av företaget.*

Allt svårare att upptäcka

En studie om marknadsföring beskriver hur greenwashing, eller grönmålning på svenska, blivit allt svårare att upptäcka.** Detta eftersom greenwashing inte längre handlar om enskilda produkter eller varumärken, utan om verksamheters hela visuella identiteter. Detta gör greenwashing mer komplex och svårare att genomskåda. Susannas råd för att genomskåda greenwashing är att fundera på vad som inte berättas för oss.

- Om de berättar X, Y och Z, finns det ett Q som inte berättas? Vilka parametrar behöver jag veta något om?

Enligt henne är det just den här kritiska frågan vi behöver ha i bakhuvudet för att få en mer fullständig bild av något.

- Som medborgare och konsument, tänk på vad det är som lyfts fram på bekostnad av något annat. Åker en fråga plötsligt upp på agendan, vilka frågor åker då ner på agendan? Vad händer då i det dolda? Om löner och klimatfrågan ställs mot varandra, måste man acceptera det? Man måste inte acceptera alla argument, två saker kan vara viktiga.

Producenten kontrollerar kommunikationsflödet

- Även om konsumenten gärna vill informera sig är det ofta producenten som står för

kommunikationsflödet och kan kontrollera det, säger Susanna.

Eftersom det kan vara väldigt svårt att ta reda på saker om producenter på andra sätt än genom den information som de själva väljer att dela med sig av, uppstår en maktobalans.

- Sättet som producenten väljer att presentera information påverkar ju min möjlighet att granska. Vad väljer man att visa upp med stora bokstäver och vad väljer man att visa upp med små bokstäver?

Vidare påpekar Susanna att den som styr informationsflödet har ganska stor makt, men att den som granskar också har makt. Genom att be om tydlig information om till exempel ursprungsland eller hur långt något har transporterats använder vi konsumenter oss av vår makt att granska.

På så vis kan vi genomskåda när en aktör försöker sopa något under mattan och rikta vår uppmärksamhet någon annanstans - vare sig det görs med ord, färgval eller genom utelämnande av information. ○

* Parguel, B., Benoit-Moreau, F., & Russell C.A. (2015)

** Cox, M. J. (2008)

VILL DU UNDVIKA ATT GRÖNMÅLA? SUSANNA TIPSAR!

- ▶ Gör information lätt att hitta
- ▶ Var transparent
- ▶ Ge hellre mer information än mindre
- ▶ Låt er utsättas för granskning
- ▶ Ta inte den feedback ni får som påhopp
- ▶ Låt den som granskar avgöra om ert budskap håller eller inte

När skog blir ett hinder för omställning

Nature Based Solutions är ett begrepp som används alltmer i debatten om lösningar på klimatförändringarna. Men på vilka sätt är de tänkta att lösa klimatkrisen? Aktivisten Florian van Kuijk reflekterar kring vad dessa metoder innebär i praktiken. Lösning eller illusion?

KRÖNIKA

av **FLORIAN VAN KUIJK**

Aktiv i Jordens Vänner

De senaste åren har många företag börjat påstå att de räddar planeten genom att satsa på CO₂-kompensation, koldioxidlagring eller andra regenererande åtgärder. De planterar stora skogsarealer eller plockar koldioxid ur atmosfären och pumpar ner i marken. Den engelska termen för detta är Nature Based Solutions (NBS), alltså naturbaserade lösningar. Det är ett luddigt begrepp, eftersom mycket kan bära definitionen. Naturen finns överallt och om man stökar till i den kan man med lite god vilja kalla handlingen Nature Based. Där rör vi också vid det problematiska. Många storföretag - och stater för den delen - är mer måna om sitt rykte än om det som faktiskt görs för att nå Parisavtalet. För dem är NBS ett bra verktyg för att skaffa sig en grön aura utan att ändra på sina ofta förorenande eller förtryckande vanor. Plantera skog kan väl knappast någon klandra dem för.

Men det de kallar skog, är en klunga planterade träd utan den mångfald som äldre skogar har. Dessutom tvingas lokalbor ofta flytta till mindre bördiga marker för att man ska få plats med dessa "klimatkompenserande" plantage. Räkne metoderna kring CO₂-kompensation vilar på en del överoptimistiska antaganden: Man anser till exempel att det finns enorma tomma områden där man helt sonika kan plantera träd. Utsläppskällor glöms bort, exempelvis de resurser som krävs för att bygga och underhålla anläggningen, eller så räknar man inte bort den växtlighet som ersätts av den 'nya skogen' vilket gör att plantagen framstår som effektivare än de är.

Arealerna som ofta behövs för NBS kan också användas som en ursäkt för att intensifiera det

industriella lantbruket, med ökad användning av konstgödsel och genmanipulation, som i sin tur medför ett helt paket av miljöproblem.

En annan nästan futuristisk NBS-åtgärd är att pumpa ner koldioxid i marken. Även om den stannar där går det inte att förenkla utsläpp och lagring till ett slags nollkalkyl. Koldioxiden som släpps ut i atmosfären håller sig kvar länge på olika höjder och effekterna är ofta fördröjda. Vi vet helt enkelt inte tillräckligt för att kunna summera alla koldioxidflöden. Att avstå från utsläpp är det i särklass bästa sättet att få ner halten.

Det kanske största problemet med NBS-projekten är att det aldrig är företaget självt som utför dem. De anlitar andra företag, som enligt kapitalismens regler försöker maximera vinsten. Dessa har inte samma etiska riktlinjer som beställaren ofta skryter med. I värsta fall kan det betyda att lokala bönder tvingas bort och att urskog huggs ner, för att ge plats åt kortvarigt intensivt jordbruk och plantager som sköts av dåligt betalda arbetare, utan garanti för att träden står kvar tills de lagrat tillräckligt med koldioxid för att göra någon skillnad. Om företagen agerar efter samma opportunistiska som de gör idag är det rätt tänkbart att plantagen istället betraktas som en resurs, snarare än koldioxidlagring.

Om denna information inte räcker kan lite matematik och sunt förnuft väcka oss ur drömmen. Det finns inte plats för så mycket planterad skog att det kompenserar världens, eller ens oljeföretaget Shells, utsläpp. Vi behöver sänka utsläppen och ändra systemet istället för att implementera icke-lösningar. Och för all del: Vi ska låta skogen växa, fast på ett hållbart sätt som är förankrat i lokalsamhället. ◯

Från Gällök till global kamp

Gällök/Kallak. FOTO: MOSE AGESTAM

KRÖNIKA

av **LEO RUDBERG**
Aktivistsamordnare
Jordens Vänner

Stockholm+50 blev ett greenwashingjippo för en regering som skövlar skog, bygger motorvägar och inskränker mänskliga rättigheter. Ingenstans syns Sveriges hyckleri lika tydligt som i Gällök. Hoppet står till aktivt motstånd, skriver Leo Rudberg, aktivistsamordnare för Jordens Vänner.

För 50 år sedan samlades världen till en första global miljökonferens: Stockholmskonferensen. Palme krävde förbud mot ekocid. Även på den tiden hycklade politiker - men konferensen blev ett startskott för FN:s miljöarbete. 50 år senare kan vi konstatera resultatet av alla liknande konferenser: Misslyckande. Globalt ökar utsläppen, artdöden skenar, exploateringen tilltar. DN avslöjade nyligen (27/5) att Sverige misslyckats med hela 75 procent av de löften staten avgivit internationellt under detta halvsekel.

Regeringen hyllade i år dessa svek med en gigantisk konferens: Stockholm+50. Trots aktivisters krav om löften att fasa ut kol, olja och gas landade mötet inte i något nytt alls. Samma gamla business as usual. Ett av få undantag gavs av FN:s generalsekreterare, António Guterres som i sitt inledningsanförande fastslog: "Låt oss inte glömma att när vi förstör en skog skapar vi BNP. När vi överfiskar skapar vi BNP. BNP är inte ett sätt att mäta välbefinnande i dagens värld." Dessa ord borde regeringen lyssna på. Istället har de det senaste halvåret - sedan Socialdemokraterna sluppit MP:s motstånd - valt att uppmuntra skogsskövling, subventionera fossila bränslen och "utveckla" flygindu-

strin. Värst av Socialdemokraternas alla svek mot sina fagra löften är nog gruvplanerna i Gällök, som hotar samers rättigheter, biologisk mångfald och klimatet. Gruvbolaget och regeringen menar att gruvan "gynnar grön omställning". Bolaget Beowulf Mining påstår att Gällök ger metaller till omställningen. Det stämmer inte. I Gällök ska inga sällsynta jordartsmetaller eller andra specifika mineraler för grön teknik brytas, inte heller den typ av järn som behövs till stål utan kol. Inga miljöargument finns. En gruva i Gällök vore helt ohållbar.

Faktum är dock att även de flesta andra gruvor som planeras vore ohållbara. Fler solpaneler och vindkraftverk krävs, men det behovet kan inte lösas genom nya gruvor på urfolks marker eller i värdefull natur. Istället måste vi satsa rejält på att minska energibehovet och cirkulära brytningsmetoder som urban mining (där mineraler utvinns ur gammal bortglömd infrastruktur, till exempel kopparledning under våra städer) och waste mining (där mineraler utvinns ur avfallshögar). Detta ligger i linje med urfolks synsätt på måttfullhet, ömsesidigt beroende samt att vi människor är en del av naturen och måste ge tillbaka lika mycket som vi tar.

Gruvor förstör inte bara naturen. Samers och andra urfolks rättigheter hotas av många gruvprojekt. Buller, damm och föroreningar kan skada människors hälsa. I värsta fall tvingas hela samhällen flytta, som i Malmberget. Gruvor är inte lösningen. Lösningen ligger istället i det som många av aktivisterna i folkkrörelserna lyfte inför Stockholm+50: Lyssna på urfolken. Respektera deras rättigheter. Stoppa exploateringen. Hade vi lyssnat på urfolk redan för 50 år sedan hade vi knappt haft någon klimatkris idag. [O](#)

Jordens Vänners valplattform 2022

- För en rättvis omställning på riktigt

11 september är det riksdagsval i Sverige. Här presenteras Jordens Vänners valplattform - för en klimaträttvis framtid där Sveriges ledare tar ansvar för klimatfrågan på riktigt.

Vi vet alla att miljö och rättvisa båda är lika viktiga faktorer för att skapa ett hållbart samhälle. Jordens Vänner ser hur debatten kring klimatfrågor går mot allt fler falska lösningar, när vi vet att det krävs förändring snabb på systemnivå för att klara av de utmaningar mänskligheten står inför. Vi har inte råd att vänta.

Vi vet att världens regeringar planerar att bränna mer än dubbelt så mycket fossila bränslen än vad som är möjligt om vi ska nå 1,5-gradersmålet. För att skapa en hållbar framtid måste det bli politiskt, ekonomiskt och juridiskt möjligt att riva upp dessa planer. Det går inte att lösa de många sociala och ekologiska kriser världen upplever när Sverige sätter kortsiktig ekonomisk tillväxt först. Jordens Vänner genomskådar de falska lösningar vi ser från beslutsfattare idag. Jordens Vänner presenterar här varför vi behöver omställning på riktigt för att skapa ett hållbart ekologiskt samhälle.

Det är bråttom - vi behöver en omställning som sker NU.

Skog, jordbruk och biologisk mångfald

Jordbrukssektorn blir allt mer storskalig. Vi ser en utveckling där jordbruk på industriell skala förespråkas istället för mindre, småskaliga och diversifierade jordbruksmodeller. Denna jordbrukspolitik leder till förlust av biologisk mångfald, till att småskaliga bönder runt om i världen konkurreras ut och hotar dessutom vår livsmedelsförsörjning. Vi ser samtidigt en fortsatt industriell köttantering som både är grym och bidrar till ökade utsläpp av växthusgaser. Jordens Vänners samarbeten med organisationer som verkar i Amazonas och andra känsliga ekosystem vittnar om

hur starka ekonomiska intressen driver på för ökad kött- och foderproduktion genom olaglig avskogning och hot och våld riktat mot ursprungsbefolkningar. I Sverige ser vi hur privata och statliga skogsbolag i ökad utsträckning ignorerar behovet av biologisk mångfald, skogens roll som kolsänka och respekten för lokalsamhällen och människors behov av naturupplevelser, genom ett allt mer intensifierat skogsbruk.

Därför kräver Jordens Vänner att svenska beslutsfattare:

- ▶ Slutar att driva jordbruket mot storskalighet och hög miljöpåverkan och istället stöttar omställningen till ett agroekologiskt och regenerativt jordbruk.
- ▶ Stoppar all hänsynslös avverkning av skogen som lösning på samhällets energi- och resursbrist och istället ser kontinuitetsskogsbruk utan kalhyggen som framtidens skogsbruk.
- ▶ Ställer om marknaden som slår ut lokala, diversifierade livsmedelssystem som hotar livsmedelsförsörjningen globalt och istället tryggar matsuveränitet och livsmedelsförsörjning för alla och ratificerar deklarationen om rättigheter för småbrukare och lantarbetare*.
- ▶ Avvecklar den miljöförstörande gruvdriften, slopar förslaget om råvarugaranti för gruvor i globala syd och istället respekterar urfolks rättigheter till självbestämmande samt ratificerar ILO-konventionen 169.
- ▶ Slutar förvilliga och förleda genom falska, tekniska lösningar på klimatkrisen, såsom kärnkraft och elbilsrevolution och istället förbjuder fossila bränslen, skriver på fossilnedrustningsavtalet och ställer om

våra energi- och transportsystem från grunden.
► Värnar om ett resursbevarande samhälle med fokus på minskat energi- och transportbehov och istället satsar på hållbara transportval såsom billigare kollektivtrafik och större tillgänglighet för cykel.

Rättvisa och inflytande

För att åstadkomma förändring på riktigt behöver vi ett helt nytt ekonomiskt och juridiskt system. Vi behöver spelregler som gör att alla kan leva bra liv inom vår planets ekologiska gränser. Dagens monetära system har vissa inneboende fel, där pengar och dess mekanism bidrar till arbetslöshet, miljöförstöring, militär upprustning, nyttjandet av kärnvapen och till att ekonomiskt utsatta länder har ackumulerat stora skulder. Dessa kan relateras till mekanismer som håller pengar i cirkulation, bland annat via räntesystem. Det leder till att den nuvarande tillväxtmodellen, som är ekologiskt och socialt ohållbar, bidrar till klimatförändringar och större ekonomiska klyftor i samhället.

Vi behöver skapa vägar till en rättvis klimatomställning, där exempelvis arbetare inom den fossila branschen inte blir arbetslösa. Vi behöver ett samhälle där vi har en rättvis fördelning av jordens resurser.

Därför kräver Jordens Vänner att svenska beslutsfattare:

- Stoppar vinstutdelning i skola och omsorg och istället bedriver verklig välfärdspolitik såväl som en ekonomisk politik som minskar klyftorna i samhället med tillräckliga resurser inom skola, vård och omsorg, i alla delar av Sverige.
- Säger nej till orättvisa handelsavtal (såsom EU Mercosur) som minskar det demokratiska utrymmet och ger multinationella företag får makten i beslut kopplade till rättigheter och klimatfrågor, och istället inför bindande FN-regelverk för företag och mänskliga rättigheter.
- Säger nej till den pågående Nato-ansökan och nej till militär upprustning och istället ger plats åt fredliga nedrustningsprocesser både vad gäller kärnvapen och fossila bränslen genom civil beredskap för olika typer av kriser.
- Stoppar all grön kolonisering* i bland annat Sápmi och andra miljöassistiska projekt och istället jobbar för mångfald i civilsamhället och bland beslutsfattare för ökad representation.
- Säger nej till att omfördela internationellt bistånd tillbaka till Sverige och istället försvarar biståndet, stärker civilsamhället både lokalt och globalt och ökar klimat- och demokratibiståndet.

*Begreppet *grön kolonisering* används för att belysa när maktavare och företag motiverar miljöförstöring och kränkningar av marginaliserade grupper genom att benämna dessa som "hållbara klimatstrategier".

FOTO: LOVIS AARÖE

Firande och frustration på Folkets Forum

- När civilsamhället bjöd på alternativ inför Stockholm+50

Tillbakablickar till klimatdebattens födelse, diskussioner om system för omställning och desperata, snabbverkande lösningar. Under en rafflande försommarvecka i Stockholm tilläts klimatpolitiken ta plats på alla fronter och Jordens Vänner deltog på både alternativet Folkets Forum och FN-konferensen Stockholm+50.

TEXT Lovis Aaröe & Mattias Jägerskog FOTO Lovis Aaröe

Jordens Vänner ordförande Nastaran Zargari och Lars Igeland, aktiv i nätverket Stockholm+50, lämnar över nätverkets kravlista till miljöminister Annika Strandhäll.

ABF-husets största sal är halvfull men sorlet fyller ut och det går inte att ta miste på att dagens besökare är förväntansfulla. Trots att vi har två dagar av djupt allvar framför oss är vi glada över möjligheten att lagra kraft och nya lärdomar för den fortsatta klimatkampen. Folkets Forum är ett resultat av många människors engagemang och föddes i behovet av ett alternativt möte i samband med Stockholm+50, som i sin tur är en uppföljning av den första FN-konferensen om som hölls 1972 i samma stad. 2022 års upplaga är lagd till Stockholmsmässan i Älvsjö, med ett stort polisuppåbud och störningar i trafiken. Sverige och Kenya står som värdar med deltagare som FN:s generalsekreterare António Guterres och Sveriges statsminister Magdalena Andersson. För deltagare på både FN-mötet och Folkets Forum väcks samma fråga: hur kan det ha gått 50 år med så lite resultat, och kommer Stockholm+50 leda till någonting denna gång? En aktivist säger det rakt ut till världsledarna inne på Stockholmsmässan: "We are not drowning, we are fighting".

Folkets Forum har arrangerats av nätverket Stockholm+50, som består av en mängd civilsamhällesorganisationer och privatpersoner, varav många var med och arrangerade den alternativa konferensen redan 1972. En av dem är Ingrid Eriksson.

- Det var så mycket entusiasm, så många intressanta föredrag och debatter om sånt vi tyckte var viktigt och som inte FN-konferensen tog upp. Vi ägnade till exempel två

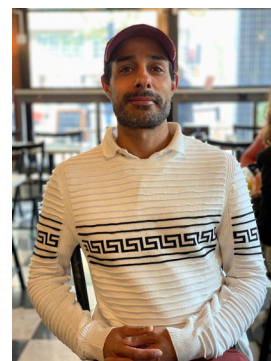
dagar åt temat "folk mord", på grund av Vietnamkriget, där USA ägnade sig åt djävulsk miljöförstöring. En annan sak vi tog upp var arbetsmiljö. Sen var det urbanisering, som vi idag ofta kallar för stad och land. Tyvärr är ju den djupaste känslan idag att så lite har hänt sen dess.

Men om det inte fanns något hopp om framtiden, hade Ingrid Eriksson inte varit här idag: - 1972 låg hoppet i att vi var så många, det var ett stort allvar i det vi höll på med. Idag ligger hoppet i att det finns så många unga människor som är engagerade. Man hoppas att nån gång måste väl nån lyssna och fatta att det är allvar.

"Man hoppas att nån gång måste väl nån lyssna och fatta att det är allvar"

Panelsamtalen är många och för den vetgirige går det inte att hinna med allt på programmet. I ett rum snackas det hållbara energisystem, i ett annat rätten

till mat. Ali Al-Basri är projekt-samordnare på FIAN Sverige och en av paneldeltagarna på en av Jordens Vänner programpunkter: Makten över maten - om dagmaskar och jordbrukspolitik. Att civilsamhällesorganisationer ges tillfälle att mötas ser han som en av de viktigaste syftena med Folkets Forum:

Ali Al-Basri värderar möjligheten för civilsamhället att mötas under Folkets Forum.

- Det är upplyftande att se andra organisationer jobba med samma sak, man blir inspirerad och kan hämta kraft hos varandra. Idag finns en ny anda i klimatkampen, särskilt bland unga aktivister. Jag tänker till exempel på Aurora som är en grupp unga som stämmer staten. Det är på tiden att de här ansvarsutkrävande åtgärderna görs.

Utanför Z-salen, ABF-husets största lokal, står volontären Oluchi Sam och guidar besökare till rätt programpunkter. Hon pluggar miljö och utveckling på Södertörns högskola och engagerar sig för att hon tycker att frågorna som diskuteras under Folkets Forum är viktigare än det mesta.

- Jag har hunnit med att lyssna på flera seminarier, bland annat ett om att göra ekocid till ett brott mot internationell rätt som en åtgärd för att undvika massutrotningen av arter. Jag har träffat många intressanta personer här, bland annat flera fantastiska kvinnor som lämnat allt för att arbeta för klimat och miljö.

Andra dagen blir än mer intensiv, och många av de frågor och problem som avhandlas är varken enkla att prata om eller att hitta lösningar på. Under en allvarstygnd timma diskuteras frihandelssystemet och företags övergrepp på lokalbefolkning och miljö. Daniel Ribeiro från Jordens Vänners partnerorganisation JA! exemplifierar hur dessa avtal drabbar lokalbefolkningen i Moçambique; Enorma antal människor tvångsflyttas för att markerna där de bor exploateras av multinationella företag med noll hänsyn till klimat och mänskliga rättigheter (läs mer om detta på nästa uppslag). Hemantha Withanage är ordförande för Friends of the Earth International och en av paneldeltagarna:

- Även om vi pratat om de här frågorna i femtio år har vi inte hittat en lösning. Men jag har stor tilltro till Friends of the Earth-nätverket, vi tror på gräsrotterna och det tänker jag är enda sättet att bygga människors makt.

De två dagarnas program är till ända, men finalen kvarstår. På onsdagskvällen samlas flera hundra personer på Sergels torg för att manifestera klimatfrågan inför FN-konferensen som startar dagen efter. Artister och talare avlöser varandra

ackompanjerade av en engagerad publik som fyller den soliga kvällen med hyllning. Den här stunden är lika mycket ett uppmärksammande av kreativiteten och engagemanget i klimatkampen, som uppmaning till action.

Inledningen av FN-konferensen blir som ett eko av Folkets Forum.

- Vi måste byta kurs och sluta med vårt meningslösa och suicidala krig mot naturen, säger FNs generalsekreterare António Guterres i sitt invigningstal och fortsätter med att kritisera det rådande ekonomiska systemet:

- Låt oss inte glömma att när vi förstör en skog skapar vi BNP. När vi överfiskar skapar vi BNP. BNP är inte ett sätt att mäta välbstånd i dagens värld.

Den globala klimatrörelsen vet dock att det rådande ekonomiska systemet har kritiserats ända sen FN-konferensen 1972, inte minst av Jordens Vänner och alla våra partners. Nätverket Stockholm+50 har därför lagt stor tid på att bemöta de tomma orden, inte minst från våra egna svenska politiker.

Med uppmaningen om att få en uppföljning inom snar framtid lämnas under konferensen en kravlista från nätverket till miljöminister Annika Strandhäll. Vad denna uppföljning kan bära med sig hoppas vi kunna berätta mer om i kommande nummer av Miljötidningen. ◯

Oluchi Sam ser Folkets Forum som ett bra tillfälle att få inspiration till lösningar för klimaträttsva.

Tre ordförande ur Friends of the Earth-nätverket samlade: Nastaran Zargari, Jordens Vänner, Jagoda Munić, Friends of the Earth Europe och Hemantha Withanage, Friends of the Earth International.

Ingrid Eriksson var med och arrangerade den alternativa konferensen för 50 år sedan.

Kamp mot kolonial struktur och storföretag

När fossiljättar börjar skylta med klimatkompenserande åtgärder samtidigt som de startar upp ett nytt projekt som tvingar tusentals människor att flytta går det inte att stå tyst och se på. Nej, då gäller omedelbar organisering, metodiskt utifrån 25 års erfarenhet; Pionjären Anabela Lemos och Jordens Vänners partnerorganisation Justiça Ambiental har gett kampen för klimaträttvisa ett namn i Moçambique.

TEXT & FOTO **Lovis Aaröe**

I trappor och korridorer släntrar människor förbi och från Världsbiblioteket i källaren sprider sig en varm doft av nylagad mat. Solidaritetshuset i Stockholm sjuder av liv, ikväll ska det vara seminarium här och det ska bjudas på soppa och bröd. Kvällens gäster är Anabela Lemos, mottagaren av årets Per Anger-pris - svenska regeringens pris för demokrati och mänskliga rättigheter - samt klimataktivisten tillika hennes son, Daniel Ribeiro. 1998 var de båda med och startade Jordens Vänners partnerorganisation Justiça Ambiental (JA!) - en av de allra första miljö- och klimatorganisationerna i Moçambique.

Tidigare under dagen möts vi i ett litet konferensrum i det gamla huset från sjuttonhundratalet, båda är trötta efter två veckor av uppmärksamhet i samband med prisutdelningen. Daniel Ribeiro lägger sig på soffan längs väggen och sluter ögonen.

Anabela Lemos börjar berätta om organisationens roll i en komplex värld:
- Moçambique är ett av tio länder i världen som påverkats mest av klimatförändringar. Det har varit torka, översvämningar,

stormar. När vi startade JA! bestämde vi oss för att fokusera på gas och kol, i och med att våra ledare tycker att utvinningen ska öka.

Hon berättar om hur JA! vill visa på alternativa lösningar både gällande klimatet och rättighetsfrågor. En nyckel för Moçambique säger hon, är strategier för matsuveränitet och ett hållbart jordbruk, framförallt för att nästan 70 procent av landets invånare lever på landsbygden och är direkt beroende av naturresurserna från markerna.

- Alternativ är egentligen enkla att få till här, agroekologi och agroskogsbruk (metoder att bruka jorden utifrån perspektiv på social och ekologisk hållbarhet, reds. anm) är till exempel två vägar för att stötta samhällen och skapa försörjning.

Anabela Lemos pekar dock på många maktthavares rädsla för att fasa ut fossila bränslen och satsa på förnybara energikällor. Hon poängterar att det finns många andra länder där detta är svårare att genomföra.

- I Moçambique behövs inte fossila bränslen. Vi kan utvinna energi genom sol och vind. Omställningen kan starta här och bli exempel för resten av världen.

Hon säger att ett av de största hindren för att uppnå ett starkare klimatarbete i Moçambique är att regeringen tycker sig ha rätt att utvinna fossila bränslen på samma vis som man gjort i västvärlden.

- Det enda vi gör är att öka utsläppen globalt,

”Utsläpp behöver inte korsa några gränser för att ta sig runt”

Vill du stötta JA!s arbete för klimaträttvisa? Bli månadsgivare hos Jordens Vänner eller swisha en gåva till 1232789949

utsläpp behöver inte korsa några gränser för att ta sig runt. Man tror att man utvecklar landet, men i själva verket blir allting bara värre.

Förutom att utsläppsminskningen går långsamt, finns ett problem som gör kampen för klimaträttvisa ännu svårare: Fossila företag vill i allt högre grad se ut som om de är i framkant i arbetet för klimatet. Anabela Lemos berättar om hur det dyker upp fler och fler snabba lösningar, där utsläppsrätter är ett exempel.

- Det förflyttar bara problemet och pengarna från ett land till ett annat. De här företagen tillåts inte bara utvinna gas, de säljer även koldioxid och planterar skog. Man försöker minska utsläppen samtidigt som man motverkar samma mål.

Och klimatfrågan är just global. Att rikare länder med stor industri har ett större historiskt ansvar för att agera i klimatfrågan är självklart för Anabela Lemos.

- Ingen ska behöva be de rikare länderna om vad de ska göra, de ska helt enkelt ta ledning i arbetet för ett bättre klimat.

Hon exemplifierar med de svenska pensionsfonderna, att det vore enkelt att reglera dessa så att de inte investerar i verksamheter som bidrar till utsläpp, miljöförstöring och kränkningar av mänskliga rättigheter. En sådan förändring skulle inte leda till

minskat ekonomiskt kapital, istället säger hon att vinsten skulle öka. När en verksamhet är rättvis och hållbar tycker människor att det är bra, något som leder till både ökad inkomst och ökad klimaträttvisa.

JA! och Jordens Vänner har varit partnerorganisationer sedan 2016. Anabela Lemos nämner vikten av det pågående arbetet med ett FN-fördrag för företags ansvar för mänskliga rättigheter som de båda organisationerna jobbar på tillsammans med ett stort antal andra civilsamhällesaktörer och politiker runt om i världen.

- Det handlar inte bara om att vi får ekonomiskt stöd från Jordens Vänner, det är en ömsesidig relation där vi är partners som tänker på samma sätt kring kampen för klimaträttvisa.

Anabela Lemos tror att gräsrotsaktivism och uthålligt förändringsarbete är vad som skapar varaktigt skillnad. Att omställningen ligger i att olika röster får komma till tals och att unga nu mobiliserar i stor skala för den gemensamma framtidens skull. Hon ser Per Anger-priset som en bekräftelse på att arbetet för klimaträttvisa hamnat högre upp på samhällsagendan.

- Jag ser inte så mycket hopp framför mig, men tillsammans skapar vi det. Förändringen sker långsamt, dag för dag.

FAKTA: JUSTIÇA AMBIENTAL

► **Justiça Ambiental** startade efter att Anabela Lemos, Daniel Ribeiro och ett gäng engagerade personer 1998 gick samman för att hindra en fabrik som redan bidrog till enorm miljöförstörelse från att öka sina utsläpp ytterligare. Efter två och ett halvt år stoppades projektet och gruppen såg hur deras arbete gav resultat. Visionerna kring hur många samhällsproblem – såsom kränkningar av kvinnors rättigheter, matkrisen, energifattigdom – alla hänger samman med klimatkrisen, utvecklades och i takt med det utformades JA! Organisationen var den första i Moçambique att fokusera på just klimaträttvisa

► Moçambique är ett av världens fattigaste länder, men är rikt på naturtillgångar. Problemet med land grabbing har ökat de senaste decennierna, då stora multinationella företag etablerar sig för att utvinna bland annat kol och gas, utan hänsyn till miljön och dem som bor på platsen. Mängder av människor tvångsflyttas och naturresursutvinningen leder till enorma utsläpp och svåra miljöproblem som drabbar lokalbefolkningen ytterligare

► I nordöstra Moçambique ligger delstaten Cabo Delgado, där är situationen just nu extra allvarig. Stora gasfyndigheter har lockat hit fossilföretaget Total, men innan utvinningen av gas ens startat har jordbrukar- och fiskerifamiljer fördrivits från området för att ge plats åt gasinfrastruktur. Företaget har lovat lokalbefolkningen jobb och förbättrade levnadsvillkor, men löftena har inte infriats vilket skapat ökade spänningar och förvärrat den rådande konflikten i området. I dagsläget har tusentals dödat och över 700 000 människor befinner sig på flykt. Inom JA! arbetar man med kampanjen No to gas! för att uppmärksamma situationen i Cabo Delgado och hur internationella investeringar (bland annat svenska pensionspengar) bidrar till allvarlig klimat- och miljöförstöring och grova kränkningar av mänskliga rättigheter

► Organisationen har ett särskilt fokus på att stärka kvinnors engagemang i klimaträttvisefrågor och deltar bland annat i projektet "Ecofeminist African Just Transition"

► JA! arbetar mycket med opinions- och folkbildning, och samarbetar med civilsamhällesorganisationer från flera länder där företag är med och bidrar till övergrepp och miljöförstöring i Moçambique

Hur ska framtiden varnas för kärnavfallet?

De beslut vårt samhälle tar idag - om hur vi ska förvara ett kärnavfall som ska hållas isolerat från människor och miljö i 100 000 år - kommer kraftigt påverka framtida generationer. Regeringen godkände tidigare i år det nuvarande förslaget om kärnbränsleförvar, ett beslut som togs ur ett kortsiktigt energipolitiskt perspektiv. Risken är nämligen stor att avfallet börjar läcka ut redan efter några hundratals år. Nu fortsätter arbetet med forskning om hur information om det livsfarliga förvaret ska kunna förmedlas till framtiden.

TEXT Christine Anvegård

Kärnkraftseran i världen påbörjades för ungefär 60 år sedan och tar troligtvis slut innan lika många år har gått. Framtidens historiker kommer konstatera att avfall som är farligt i en miljon år skapades under drygt 100 års drift av kärnkraft. Använt kärnbränsle som tas ut ur reaktorn är direkt dödligt. I tusen år är det sen akut farligt att vistas i närheten av avfallet, och om det sprids kan det orsaka skador under mycket längre tid än så. Strålningen avtar ytterst långsamt och därför måste avfallet hållas isolerat från människa och miljö i 100 000 år. Ofattbart många generationer är beroende av de beslut som tas idag.

Hundratusen år är svindlande länge. Om vi i stället ser bakåt i tiden så dog neandertalarna ut för 30 000 år sen, ungefär samtidigt som den så kallade moderna människan vandrade in i Europa. För 10 000 år sedan var Sverige täckt av ett par kilometer tjockt istäcke. För lite mindre än 5 000 år sedan började pyramider att byggas i Egypten. Kanske är 1 000 år - en tusendel av tiden avfallet är farligt - mer greppbart. För 1 000 år sedan seglade vikingarna i Europa. Inom 1 000 år kan ett kärnbränsleförvar i Forsmark läcka om kopparkapslarna förstörs.

”Ofattbart många generationer är beroende av de beslut som tas idag”

En av de frågor som regeringen berörde i beslutet den 27 januari, då man godkände kärnbränsleförvaret, var frågan om kunskaps- och informationsöverföring om förvaret till framtiden. Regeringen, som visserligen menade att informationsöverföring är viktig, villkorade inte frågan i sitt beslut, utan hänvisade till den så kallade Fud-processen. Denna process sker var tredje år då kärnavfallsbolaget presenterar ett forskningsprogram som remitteras och slutligen godkänns av regeringen. Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning, MKG, anser att regeringen snarast bör finna sätt att stödja det befintliga nätverk med aktörer i Sverige som jobbar med informationsfrågan så att arbetet med detta kan fortsätta.

Även om regeringen i vintras tog ett kortsiktigt beslut utan krav är det fortfarande en möjlighet att kärnavfallsbolagets förslag på förvar stoppas enligt kärntekniklagen

i den fortsatta prövningsprocessen hos Strålsäkerhetsmyndigheten. Det är viktigare att vänta tio eller tjugo år på nya och mer säkra alternativa lösningar, än att ta snabba beslut med höga risker. Denna korta väntan är helt rimlig för att undvika en fullt möjlig mångtusenårig miljökatastrof. ○

Avkolonisera det ekonomiska systemet

KRÖNIKA

av **NASTARAN ZARGARI**
Ordförande Jordens Vänner

Det ekonomiska system vi har idag bygger ständigt stora hinder för klimatomställningen. Världens rikare länder måste bli tydligare i sina klimatambitioner och hålla sina löften gentemot de nationer som drabbas hårdast av klimatförändringarna, skriver Jordens Vänners ordförande Nastaran Zargari.

Sommaren har börjat med Folkets Forum i Stockholm i anslutning till FN-konferensen Stockholm+50. Gräsrotsaktörer i klimat-, miljö- och fredsrelser från hela världen intog under två intensiva dagar ABF-huset på Sveavägen. Programmet bestod av workshops, seminarier och panelsamtal om allt från frihandelsystemet och jordbrukspolitik till aktivism och vad som hänt de 50 år som gått sedan FN:s första miljökonferens ägde rum 1972.

I ett panelsamtal med Fadhel Kaboub, ekonomiprofessor på Denison University, diskuterades finansiella relationer mellan globala syd och globala nord. Samtalets brännpunkt handlade om nödvändigheten i att förändra det befintliga internationella ekonomiska systemet, vilket idag gynnar rika länders ekonomier via exploatering av råvaror och arbetskraft i globala syd. Han poängterade att vi inte kan tackla klimatförändringarna utan att avkolonisera handelssystemet, och att rika länder måste reparera de skador och förluster man gett upphov till. Kaboub underströk att två biljoner dollar är summan nettotransfereringar som överförs från globala syd till globala nord årligen.

På den internationella arenan går det trögt, många rika länder håller emot och tar inte steget att utkräva ansvar av dem som orsakat skador på miljö och människor. Förutom oviljan till verklig handling har många länder inte lyckats definiera vad klimatfinansiering innebär och vad det ska omfattas av - ska det avse privata eller allmänna pengar? Hur man räknar spelar roll; med privata klimatinvesteringar går det att uppnå målet på

100 miljarder dollar till klimatfinansiering per år, medan om man enbart räknar på allmänna medel misslyckas världen med att leverera det som utlovas och anpassningen blir kraftigt underfinansierad. Många lever redan i en ny ekologisk verklighet med värmeböljor, torka och översvämningar.

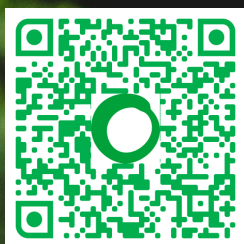
När det kommer till Sverige och avkolonisering av det ekonomiska systemet ser det inte ljus ut. Vi finansierar våra pensioner genom investeringar i fonder som kränker mänskliga rättigheter och utarmar biologisk mångfald på många platser, samtidigt som vi försöker framstå som ett land som står för hållbar utveckling, mänskliga rättigheter och jämlikhet. Regeringen beslutade nyligen att kraftigt skära ned på klimatbiståndet i år, en åtgärd som drabbar våra samarbetspartners kamp för klimaträttvisa och rättigheter. De rika industri-ländernas trovärdighet har länge varit under all kritik. Genom att minska klimatbiståndet bidrar Sverige till ytterligare ökad misstro. För att vi ska nå Parisavtalet krävs en internationell ekonomisk struktur som kan möta de djupare socioekonomiska och ekologiska problem som världen står inför. [o](#)

”De rika industri-ländernas trovärdighet har länge varit under all kritik”

Stöd kampen för en rättvis omställning

Bli månadsgivare: jordensvanner.se/manadsgivare/

...eller skänk
en gåva till hela
vår verksamhet
för klimaträttvisa!

SWISH: 1232789949

**Jordens
Vänner**

Friends of the Earth Sweden

**SVENSK
INSAMLINGS
KONTROLL**